

УДК 811.111.25

DOI: [https://doi.org/10.18524/2307–4604.2024.1\(52\).310320](https://doi.org/10.18524/2307–4604.2024.1(52).310320)

**АНГЛІЙСЬКІ АДВЕРБІАЛЬНІ ДІЄСЛОВА РУХУ
В ОРИГІНАЛІ ТА СПОСОБИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ
В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Яровенко Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ORCID ID orcid.org/0000–0001–6199–0974

Болдирева А. Є.

кандидат філологічних наук, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ORCID ID orcid.org/0000–0003–4327–3773

Проаналізовано парадигматичні і синтагматичні характеристики адвербіальних дієслів (АД) руху в оригіналі та досліджено способи їх відтворення у українському перекладі. Аналіз словникових статей АД продемонстрував у більшості з них розгалуженість їх семантичних структур та наявність в них інтегральної семи руху, яка може бути принциповою або факультативною. Синтагматичний потенціал АД досить широкий, виходячи з різноманіття дистрибутивних моделей, які було зафіксовано. Було зареєстровано три способи їх перекладу: варіантні відповідності, перекладацькі трансформації та нульовий переклад (з найменшою частотністю). Домінуючим способом перекладу виявився переклад на рівні трансформації (контекстуальних заміни). Встановлена така комбінаторика варіантів перекладу: а) передача семи руху в структурі оказіонального відповідника; б) «погашення» семи руху та актуалізація семи іншої дії; в) актуалізація семи руху в дієсловах, в яких вона не є лексикографічно закріпленою. Встановлена кореляція між чинниками, що обумовлюють перекладацькі стратегії. Найбільш впливовим чинником виявилось контекстуальне оточення АД з випадками включення контекстуальних сем у семантичну структуру АД. Контекст, як широке поняття, передбачає обов'язкове урахування наступних параметрів: розбіжностей у семантичних об'ємах слів та у сполучуваності слів у ВМ та МП. Крім того, необхідно приймати до уваги фактор відповідності перекладного еквівалента до літературних норм цільової мови. Досить значущим також є праве оточення АД, яке розширює їх семантику та конкретизує спосіб руху. Його переклад здійснювався за допомогою прийменників, прислівників та різноманітних префіксів у якості заміни англійських прийменників. Встановлено, що для досягнення адекватного перекладу перекладач вдавався до різноманітних лексичних та граматичних трансформацій, а саме конкретизації значення, модуляції, заміни частин мови, пермутації, додавання та антонімічного перекла-

ду. Найбільшу складність для перекладу склали індивідуальні (авторські) АД зі стилістичними обертонами. Переклад — синтез об'єктивних та суб'єктивних чинників. Особистість перекладача, його професіоналізм визначають якість фінального продукту.

Ключові слова: адвербіальне дієслово, семантична структура, інтегральна сема, контекст, перекладацькі трансформації, праве оточення.

ENGLISH ADVERBIAL MOTION VERBS IN THE ORIGINAL AND WAYS OF THEIR TRANSFER IN UKRAINIAN TRANSLATION

Yarovenko L. S.

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University

Boldyreva A. Ye.

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University

Paradigmatic and syntagmatic characteristics of adverbial verbs (AVs) of motion were analysed in the original, and the ways of their transfer in the Ukrainian translation were investigated. The analysis of their dictionary entries shows that most of them possess branched semantic structures and include an integral seme which can be either principal or optional. Their syntagmatic potential is quite wide, based on the variety of distributional patterns that were found. Three methods of their translation were registered: variant matches, translation transformations and zero translation (the least frequent). Translation transformations (contextual substitutions) turned out to be the dominant translation method. The following combinatorics of translation options was established: a) transmission of the seme of motion within the structure of the occasional correspondence; b) “leveling” of this seme and actualization of “other action” seme; c) actualization of motion seme in the verbs which don't have it in their SL semantic structures. Correlation between the factors predetermining translation strategies was established. AVs' contextual surroundings, with possible incorporation of contextual semes in the semantic structures of these verbs, turned out to be the most influential factor in the translation process. Context, in a broad sense, presupposes obligatory consideration of such parameters as differences in semantic scopes and combinability of words in the SL and TL. Besides, it is also necessary to take into account the factor of compliance of the translation equivalent with the literary norms of the TL. AVs' right surroundings (post-positive particles) are also quite important, as they enrich their semantics and specify the way of motion. They were mainly rendered by means of prepositions, adverbs and a variety of prefixes as a substitute of SL prepositions. In order to achieve adequacy of translation, the translator resorted to different lexical and grammatical transformations, such as: specification of meaning, modulation, substitution of parts of speech, permutation, addition and antonymous translation. Individual AVs with connotative overtones

presented the greatest problem for the translator. Translation is a synthesis of objective and subjective factors. Translator's individuality and expertise predetermine the quality of the final product.

Key words: *adverbial verb, semantic structure, integral seme, context, translation transformations, right surroundings.*

Вступ. Адвербіальні дієслова, які характеризуються своєю формальною стислістю і в той же час здатністю детально передавати семантичну складову лексичної одиниці, є яскравим прикладом імплементації закону мовної економії. Їх семантична структура, окрім семи будь-якої дії, також включає в себе додаткові адвербіальні семи, які супроводжують цю дію, і це значно поширює їх семантичний потенціал.

Останнім часом адвербіальні дієслова все частіше використовуються в художніх та газетних текстах, а також в усному мовленні завдяки їх образності та лаконічності виразу. Більшість з них увійшла в основний словниковий фонд англійської мови. Поряд з цим деякі з них створюються письменниками в художніх текстах і є ознакою їх індивідуального авторського стилю. Так, в творах Стівена Кінга адвербіальні дієслова (АД) з різноманітною семантикою мають значну частотність, а деякі з них, набуваючи конотативних відтінків значення у тексті, більш детально й образно характеризують героїв романів та події, які в них відбуваються.

У статті проведено дослідження семантики адвербіальних дієслів руху на парадигматичному та синтагматичному рівнях в оригіналі та проаналізовано способи їх відтворення в українському перекладі роману Стівена Кінга «Безсоння».

Адвербіальні дієслова є об'єктом дослідження вітчизняних та закордонних лінгвістів завдяки їх широкій вживаності у мові і мовленні. Але в більшості праць розглядається саме парадигматичний аспект на матеріалі різних лексико-семантичних груп (руху, говоріння, зміни стану тощо) з аналізом їх ядра та периферійних зон: О. Бачишина, Г. В. Дишлева, І. Запухляк, І. А. Шатохіна, Н. Harley, S. Hornby (Бачишина, 2016; Дишлева, 2008; Запухляк, 2020; Шатохіна, 2020; Harley, 1997; Hornby, 1983).

Що стосується аналізу синтагматичних характеристик АД, їх конотативного навантаження та способів їх перекладу, всі ці аспекти є недостатньо вивченими і потребують подальшого опрацювання, у

зв'язку з чим дане дослідження представляється **актуальним** та **практично значущим**.

Мета роботи полягає у встановленні кореляції між різними чинниками, які обумовлюють перекладацькі стратегії при відтворенні адвербіальних дієслів руху в українському перекладі.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- виокремити принципові (головні) та факультативні семи у семантичних структурах адвербіальних дієслів руху;
- оцінити ступінь впливу правого оточення АД на способи їх перекладу;
- виявити чинники, які суттєво впливають на обрання перекладацької стратегії при передачі адвербіальних дієслів руху українською мовою.

Під час аналізу використовувались наступні наукові **методи** дослідження: метод аналізу та синтезу, метод компонентного аналізу, описовий метод та метод зіставного аналізу.

Результати та обговорення. Складність передачі у перекладі такого граматичного явища як адвербіальні дієслова полягає у тому, що в українській мові немає прямого граматичного аналога англійським АД, тому перекладач стикається зі значною кількістю лексичних та граматичних проблем при їх відтворенні. Проблема їх перекладу цільовою мовою висвітлювалась у статтях Л. Колесник (Колесник, 2012) та Л. Чижикової (Чижикова, 2010), але деякі аспекти потребують уточнення та подальшого дослідження, а саме стилістичні характеристики цих лексем та кореляція між компонентами значення АД. Також при аналізі їх перекладу, на наш погляд, доцільно привернути увагу до суб'єктивного чинника процесу перекладу, який відіграє дуже важливу роль у отриманні якісного остаточного результату.

Об'єктом нашого дослідження було обрано саме адвербіальні дієслова руху, як найбільш частотну і репрезентативну групу, в якій більшість дієслів має складну і розгалужену семантичну структуру та велику кількість адвербіальних поширювачів.

Висока частотність адвербіальних дієслів руху може бути пояснена важністю концепту РУХ як невід'ємного атрибуту існування матеріального світу та людини в ньому. Цей концепт є одним із найбільш значущих фрагментів мовної картини світу. Він складається з низки релевантних семантичних ознак: мета, напрямок, інтенсивність, спо-

сіб переміщення тощо. Будь-який концепт як одиниця ментального простору вербалізується мовними засобами. Тому вивчення способів його реалізації у мові та мовленні є перспективним. Вербалізація цієї категорії відбувається за допомогою дієслів, іменників, прикметників та прислівників, але пріоритетне значення має саме дієслово як семантико-синтаксичний центр речення.

Дієслово відіграє провідну роль в експлікації змістових складових цього концепту в конкретному контексті. Значення дієслова характеризується високим ступенем динамічності, крім того, дієслово очолює список частин мови за частотністю й активністю полісемії. Воно також може вказувати на мету та спосіб здійснення дії, місце її виконання, причину і результат, напрямок дії тощо. Аналіз словникових дефініцій дієслів руху з адвербіальним компонентом демонструє їх значний семантичний потенціал, а аналіз текстового матеріалу — їх високу вживаність на синтагматичному рівні.

Адвербіальне дієслово — це мовна одиниця з ускладненою семантичною структурою, яка має ієрархічний характер та включає два обов'язкових компонента: дієслівну сему як її ядро і сему (семи) адвербіальної характеристики як її периферію. Причому домінуючу роль відіграє перша сема при передачі семантики дієслова, а друга її доповнює та конкретизує.

Розвиток семантичної структури адвербіальних дієслів характеризується дуальною природою: як дієслівний, так і адвербіальний компонент значення підлягають змінам, при цьому адвербіальний компонент може зберегтись і модифікуватись чи повністю втрачатись.

Адвербіальні дієслова руху, як і дієслова інших семантичних груп, завдяки обов'язковому правому оточенню реалізують подвійне значення: сему руху та адвербіальну сему, яка супроводжує цей рух і конкретизує процес його виконання: швидкість руху, напрям, інтенсивність, манеру тощо.

Саме кореляція між дієслівним та адвербіальним компонентами представляє інтерес та подальшу перспективу дослідження.

Наявність інтегральної семи руху у складі семантичної структури АД, як сигнал його приналежності до лексико-семантичної групи дієслів руху, розглянута в двох іпостасях: сема руху може бути узально (лексикографічно) закріпленою, зафіксованою в словниковій дефініції — на парадигматичному рівні, а може бути контекстуально обумовленою (оказіональною) — на синтагматичному рівні. У даній

роботі відправною точкою дослідження були АД з лексикографічно закріпленою семою руху, але зустрічались випадки, коли дієслово іншої дії набувало семи руху під впливом контексту, хоча в узусі ця сема руху була відсутньою. Також було зафіксовано випадки, коли навпаки, узуальна сема руху нівелювалась та замінювалась семою іншої дії при перекладі.

З тексту роману було обрано 63 АД, які склали 357 слововживань. Дієслівний компонент значення у всіх АД мав інтегральну сему руху, але її місце у структурі дієслова було різним. В дієсловах широкої семантики, таких як *go, come, walk, move* архисема руху складає першій лексико-семантичний варіант (ЛСВ). В інших дієсловах, з менш розгалуженою семантичною структурою, сема руху була зафіксована в інших ЛСВ і мала статус факультативної семи. Наприклад, в дієслові *bolt* у першому ЛСВ основною семою є сема — «закривати на засов», а його третій ЛСВ включає факультативну сему руху «тікати». При приєднанні до дієслова поствербів — прийменників *into, out of* факультативна сема руху набуває статусу принципової семи.

Невід'ємною характерною рисою всіх адвербіальних дієслів є їх праве оточення, яке має різні назви: постверб, адвербіальна частка, постпозитив, синтаксичний поширювач, післядієслівний компонент, адвербіальний модифікатор. Воно може бути представлено: 1) прийменниками: при деяких дієсловах було зафіксовано до трьох прийменників — *go back out on; come back up through*. Найбільш частотними прийменниками при дієсловах були такі: *back to (into, down), out of (into), away into, down from, up with, over to, across to* тощо; 2) прийменником з іменником — *with dignity, with such force*; 3) прийменниковими словосполученнями — *up and down, back and forth, to and fro; from foot to foot*; 4) порівняльними конструкціями — *as if, as though, like, as nimbly as a kid, like Jack out of the box*; 5) прислівниками, які, як правило, конкретизують спосіб і манеру руху, темп тощо — *hurriedly, abruptly, nimbly, excitedly, slowly, oddly, quickly, briskly, impatiently, laboriously, carefully, hesitantly, giddily, galvanically blindly, immediately*. Таке різноманіття способів уточнення руху, безсумнівно, збагачує їх семантику АД.

У даному дослідженні також розглядалися конотативні характеристики АД. Вважається, що деякі АД можна віднести до частково стилістично маркованих лексичних одиниць, частіше з негативною конотацією, в яких підкреслюється: особлива манера руху — *shuffle, scuff, drag*; безцільність руху — *to stroll, wander*; швидкість руху — *scurry*.

Було також зафіксовано випадки, коли нейтральне дієслово під впливом контекстуальних партнерів набувало негативну конотацію. Така зміна стилістичного реєстру була також обумовлена макроконтекстом всього твору і пов'язана зі стражданнями її головного героя — Ральфа Робертса.

Аналіз семантики дієслів відбувався у двох напрямках: в оригіналі аналізувались їх парадигматичні та синтагматичні властивості, а в перекладі способи їх відтворення в цільовій мові.

Парадигматичний аналіз складався в дослідженні словникових статей АД з інтегральною семою руху, яка у деяких дієсловах мала статус принципової семи, а в деяких — другорядної. З тексту роману було обрано і розглянуто такі дієслова руху: *go, come, walk, step, cross, cartwheel, jump, dash, mount, trot, hurry, slide, back, bike, drift, flow, flinch, bolt, slip, bound, rumble, wheel, march, run, shove, pass, turn, labor* (тільки з постпозитивом), *start, move, creep, crawl, race, leap, stream, plod, rush, poke, reach, shoot* (тільки з адвербіальною часткою), *sneak, circle, scuff, tramp, limp, lunge, stroll, jerk, stagger, shuffle, tumble, scurry, lunge, head, ramp, swing, stride, duck, scoot, amble, roll, drive, whirl*.

Синтагматичний аналіз передбачав вивчення функціональних характеристик АД з урахуванням дистрибутивних моделей, в яких вони вживалися.

Найбільш вживаними дистрибутивними моделями у тексті виявились:

Verb + Prep. + (Prep.) + (Pron.) + Noun

Ralph walked back toward the kitchen...and blood squirted out of his mouth (King, 2002: 646).

Verb + Prep. + (Prep.) + Pron.

He felt the power leap out of him again (King, 2002: 516).

Verb + Adv. + Prep. + (Prep.) + Noun

The oversized hospital elevator labored slowly upward (King, 2002: 502).

Verb + Part.I + Prep. + (Prep.) + Noun (Pron.)

A small glowing pill came gliding in through the insomniac's bedroom window (King, 2002: 181).

У цій дистрибутивній моделі дієприкметник теперішнього часу зі значенням руху завжди узгоджується тільки з дієсловом, яке позначає також рух (*Come — shuffling, sprinting, gliding, rushing, walking, sliding, spilling; Go — running, veering, strolling, sprinting, rushing*), тобто відбувається інтенсифікація семи руху.

Названі моделі є основними, але не складають повний список опрацьованих дистрибутивних моделей, що свідчить про широкі функціональні можливості АД руху.

Другим етапом дослідження був аналіз способів відтворення цих дієслів у українському перекладі.

Приймаючи до уваги той факт, що всі АД є повнозначними лексемами, існує тільки три можливих способи їх передачі в мові перекладу (МП), а саме: за допомогою варіантних (словникових) відповідностей, перекладацьких трансформацій (контекстуальних заміні) та вилучення (нульового перекладу).

Спосіб перекладу на рівні словникових відповідностей активно використовується перекладачами, якщо лексема має розгалужену семантичну структуру з великим арсеналом ЛСВ, але навіть ці її характеристики не є достатніми для застосування цього способу перекладу. Найбільш впливовими чинниками, які визначають варіант перекладу, є — контекстуальне оточення цієї лексеми та її сполучуваність з іншими лексичними одиницями речення. Крім того, враховується також граматична складова, тому що лексичні та граматичні аспекти перекладу тісно пов'язані один з одним. Дуже важливу роль у досягненні адекватності перекладу відіграє також відповідність тексту перекладу літературним нормам цільової мови. Якщо всі ці чинники узгоджуються, перекладач вдається до нього.

В проаналізованому тексті він виявився другим за частотністю. Крім розвинутої семантичної структури, АД також ускладнені адвербіальним компонентом, і іноді вибір словникового відповідника стає неможливим. В нижче наведених ілюстраціях всі чинники дозволили перекладачеві скористатись варіантними відповідниками в процесі перекладу:

*The Friends of Life people **rushed out** and blocked the way* (King, 2002: 214).

«Друзі життя», *кинувшись уперед*, перегородили дорогу (Кінг, 2008: 193).

Дієслово *rush* має значення — кинутися, мчатися. Сема *кинутися* є головною (принциповою) семою структури значення слова. Переклад здійснено у відповідності до першого ЛСВ дієслова, але при перекладі особову форму дієслова було трансформовано в неособову (дієприслівниковий зворот) відповідно до норм цільової мови. Прийменник *out* перекладено *уперед*.

Ralph climbed slowly up to the second floor again (King, 2002: 234).

Ральф знову **повільно піднявся на** другий поверх (Кінг, 2008: 212).

Дієслово *climb* — підійматися, повзти, дертися.

Англійське дієслово перекладено його прямим відповідником, а прийменники *up to* — прийменником *на*. Серед синтаксичних поширювачів використовується прислівник *slowly* — *повільно*, який уточнює темп руху. Такий повний збіг лексичної та граматичної складової речення скоріше виключення, ніж правило.

Найбільшу складність для перекладача склали випадки, в яких не можна було використати словниковий відповідник (з різних причин), і він додавався до трансформацій. Тут можна простежити цілу низку чинників, які визначають вибір occasionального відповідника перекладачем. Крім об'єктивних чинників необхідно відмітити також і суб'єктивні фактори, без яких жоден переклад не відбувається.

Переклад на рівні контекстуальних заміни є домінуючим і може бути проілюстровано наступними прикладами:

... *waiting for a group of about two hundred pro-choice marchers who were walking across town from the Civic center* (King, 2002: 213).

... чекаючи прихильників альтернативи, що **пройшли маршем по** центру міста (Кінг, 2008: 193).

Дієслово широкої семантики *walk* з розвиненою семантичною структурою має принципову сему «йти», але в жодному з його ЛСВ немає семи, навіть факультативної, «йти маршем», тобто переклад здійснено на рівні контекстуальної заміни. У перекладі дуже яскраво простежується вплив контекстуальних партнерів АД, а саме іменника *marchers* на спосіб перекладу за рахунок включення контекстуальної семи «йти маршем» в семний склад occasionального відповідника. Прийменник *across* передано його українським граматичним аналогом — прийменником *по*. При передачі тривалого часу англійського дієслова використовується дієслово доконаного виду з префіксом *pro-* в МП.

Серед найбільш частотних АД в даному тексті були дієслова широкої семантики *walk*, *go*, *come* з різноманітними постпозитивними синтаксичними поширювачами, а також дієслова *step*, *run*, *drift*.

... *and when the car reached the turnpike, it drifted immediately over into the passing lane* (King, 2002: 668).

Тут машина, виїхавши на розвилку, **опинилася на** смузї зустрічного руху (Кінг, 2008: 593).

Дієслово *drift* має значення — переміщатися за течією, за вітром; дрейфувати, тобто в його складі міститься сема руху, але при перекладі вона «гаситься» і трансформується у сему «опинитися», що є результатом зміни предикатів. Предикат дії замінюється предикатом стану. Постверб, прислівник *immediately*, вилучено при перекладі, а прийменники напряму руху *over, into* стають прийменником *на*, який вказує на горизонтальне положення об'єкта. У перекладі можна констатувати вплив суб'єктивного чинника. У цьому реченні, згідно з нормами МП, можна відтворити семантику *drift* без зміни предикату — *виїхала на* — та передати сему руху.

A small brown trout jumped into the air, flapped bright drops from its tail, and fell back into the water again (King, 2002: 661).

Невеличка брунатна форель здійнялася в повітря, розбризкуючи блискучі краплі, і знову пірнула у воду (Кінг, 2008: 586).

АД *jump* має відповідники — стрибати, підскакувати; *fall* — падати; опускатися.

Обидва АД перекладено на рівні контекстуальних заміन, причому переклад *fall* — okazіональним відповідником *пірнула*, що обумовлено іменниками *water* та *trout*, під впливом яких актуалізується сема *пірнути*. Прийменнику *into* відповідає прийменник *в*, який показує напрямок руху, а прийменник *back* перекладається прислівником *знову*.

Ralph closed his eyes and concentrated on dropping back down to the Short-Time world (King, 2002: 564).

Ральф заплющив очі і сконцентрувався на переміщенні у свій світ (Кінг, 2008: 503).

Дієслово *drop* має значення — кидати; роняти, але під впливом свого правого оточення — прийменників *back down to* — набуває семи руху, причому перекладач також вдається до заміни частин мови: неособову форму дієслова (герундій) трансформовано в іменник.

I'd never even dreamed of such a phrase before that day, but it came sliding out of his mouth (King, 2002: 207).

До цього дня я й мріяти не міг почути подібну фразу, але вона так легко злетіла в нього з язика (Кінг, 2008: 197).

В вихідній мові (ВМ) обидва дієслова містять сему руху, яка при перекладі зберігається, але жодний зі словникових відповідників не використано, а створено okazіональний відповідник *злетіла*, який є результатом застосування лексичної трансформації — модуляції, а саме метонімічного переносу значення як одного з її видів. Праве

оточення — прийменники *out of* передано прийменником *з*, а також при перекладі додано прислівник *легко* для уточнення дії руху, тобто використано прийом додавання. АД *come sliding out of* може бути віднесено до індивідуальних утворень автора, тому що жодний словник не реєструє таке словосполучення.

The demonstrators came with baby-dolls... (King, 2002: 184).

Демонстранти принесли з собою ляльок... (Кінг, 2008: 166).

У цьому перекладі дієслово руху відтворено дієсловом іншої дії у відповідності до літературних норм МП.

Найбільшу цікавість представляють випадки, коли дієслово іншої дії отримує сему руху під впливом контексту або навіть суб'єктивного чинника при перекладі.

У наступному прикладі ми також стикаємося з «авторським» адвербіальним дієсловом з яскраво вираженою негативною конотацією, яка в процесі перекладу частково «пом'якшується».

...terrified of the black bugs, which were still spewing out of her head (King, 2002: 279).

...злякавшись чорних жуків, які й далі струменіли з її голови (Кінг, 2008: 252).

Дієслово *srew* не містить семи руху і означає *блювати*. При перекладі відбувається актуалізація семи руху під впливом синтаксичного поширювача — прийменників *out of*, які перекладено прийменником *з*. Такий спосіб перекладу також свідчить про значущість суб'єктивного чинника, який треба враховувати.

Men in blue uniforms came spilling out of them (police cars) almost before they stopped (King, 2002: 631).

Чоловіки в темно-синій уніформі на ходу вистрибували із салонів (Кінг, 2008: 560).

Принциповою семою дієслова *spill* є сема *проливати(ся)*. При перекладі відбувається вплив контекстуального оточення дієслова, а саме словосполучення *police cars*, та адвербіальних часток — прийменників *out of*, які і визначають включення семи руху в структуру оказіонального відповідника. На наш погляд, це АД також можна віднести до індивідуальних словоутворень, якими насичені тексти Стівена Кінга.

The plane took one final half-turn in the air and then screwed itself into the parking lot about twenty-five feet from the fence... (King, 2002: 833).

Літак, виконавши у повітрі останній кульбіт, урізався в автостоянку за двадцять п'ять футів від паркана... (Кінг, 2008: 731).

Дієслово *screw* має значення — пригвинчувати; скріплювати болтами. Жодне ЛСВ у його структурі не включає сему руху. Під впливом контекстуальних партнерів *the plane, parking lot*, займенника *itself* та прийменника *into* відбувається інкорпорування семи руху у дієслово *screw*. Це адвербіальне дієслово також має авторський характер.

Ще одним прикладом індивідуального АД є наступний:

Whole sentences zipped across his brain without sticking, like cosmic rays (King, 2002:71).

Цілі речення, як космічні промені, прослизали повз його свідомість (Кінг, 2008: 62).

Дієслово *zip* також не включає сему руху і означає «застебнути на блискавку». Такий перекладний еквівалент може бути продиктовано як об'єктивними чинниками — впливом контексту та постпозитива *across*, а також суб'єктивними чинниками, а саме — індивідуальністю перекладача.

Передача АД на рівні нульового перекладу мала дуже низьку частотність і в основному суб'єктивний характер.

Як показало проведене дослідження, семантичні потенціали дієслів руху в ВМ та МП не збігаються. В англійській мові їх семантичні можливості значно ширші за рахунок існування цілого класу дієслів — адвербіальних дієслів, — які за думкою більшості вітчизняних лінгвістів, відсутні в українській мові. Семантична структура адвербіальних дієслів збагачена адвербіальним компонентом, і це розширює як їх семантичні, так і синтаксичні характеристики. Більшість проаналізованих АД руху увійшла в словниковий фонд англійської мови, але досить велика частка цих дієслів має авторський характер і приналежить саме індивідуальному стилю Стівена Кінга.

Переклад АД руху викликає проблеми у зв'язку з ускладненістю їх семантичних структур, а також з боку їх правого оточення.

Висновки. Аналіз способів відтворення АД у цільовій мові продемонстрував явне домінування способу їх перекладу на рівні перекладацьких трансформацій (контекстуальних заміни). Було зафіксовано такий алгоритм їх перекладу — передача семи руху за допомогою okazional'nogo відповідника з її збереженням або заміна семи руху семою іншої дії. Крім того, були випадки перекладу дієслів, у складі яких не було жодної семи руху (ні принципової, ні факультативної), за допомогою дієслова руху. Всі ці варіанти перекладу можна пояснити

ти цілою низкою чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Найбільш впливовим чинником, на наш погляд, є контекст речення — контекстуальні партнери досліджуваних дієслів. Праве оточення дієслова, яке представлено синтаксичними поширювачами (прийменниками, прислівниками тощо), також відіграє значну роль у передачі їх семантики, а в деяких випадках є вирішальним чинником вибору варіанта їх перекладу. Англійські прийменники передаються українськими прийменниками, іноді прислівниками, а також різними префіксами. Найбільшу складність для перекладача представляють індивідуальні (авторські) АД, які, як правило, мають також додаткові конотативні обертони, в основному негативні. При передачі АД руху перекладач використовував цілий арсенал перекладацьких трансформацій — як лексичних, так і граматичних: конкретизацію значення (особливо з дієсловами широкої семантики *go, come, walk*), модуляцію, а також заміну частин мови, пермутацію, додавання та антонімічний переклад як лексико-граматичну трансформацію. Не можна не відмітити також значущість суб'єктивного чинника, а саме особистості перекладача в прийнятті остаточного рішення.

У перспективі наших подальших наукових пошуків входить аналіз стилістичних характеристик індивідуальних адвербіальних дієслів.

Список літератури

- Бачишина О. Дієслово як виразник просторової семантики. *Вісник Львівського університету*. Серія: Філологічна. 2016. № 63. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/philology/article/view/3653/3690>
- Дишлева С. М. Адвербіальна дистрибуція лексико-семантичних груп українських дієслів: автореферат дисертації ... кандидата філологічних наук: 10.02.01 — українська мова. Київ, 2008. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/320/Dyshleva.pdf?sequence=3>
- Запухляк І. Структурні особливості адвербіальних фразеологізмів з компонентом на позначення неживої природи в англійській та українській мовах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 28, том 2. С. 17–24.
- Колесник Л. Способи відтворення англійських адвербіальних дієслів українською мовою. *Наукові записки Націон.ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія: Філологічні науки. 2012. С. 200–205.
- Чижикова Л. Переклад адвербіальних дієслів англійською мовою. *Наукові записки Націон. педаг. ун-ту ім. М. П. Драгоманова*. Серія: Мова та літ-ра. 2010. № 12. С. 143–148.
- Шатохіна І. А. Ознаки класифікації дієслів руху. Кривий Ріг, 2020. URL: <https://elibrary.kdpu.ua/bitstream>

Harley H. Denominal Verbs and Aktionsart, 1997. URL: <http://www.silvermnt.com>.
Hornby S., M. Verb Descriptivity in English and German: A Contrastive Study in Semantic Fields. Cart Winter, 1983. 83 p.
King S. *Insomnia*. Hodder, 2002. 904 p.
КІНГ С. Безсоння. Х.: Фоліо, 2008. 795 с.

References

- Bachyshyna, O. (2016). Diieslovo yak vyraznyk prostorovoi semantyky. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna*. № 63. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/philology/article/view/3653/3690>
- Dyshleva, S. M. (2008). Adverbialna dystrybutsiia leksyko-semantychnykh hrup ukrainskykh diiesliv. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydatsii filolohichnykh nauk. 10.02.01 — ukrainska mova. Kyiv. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/320/Dyshleva.pdf?sequence=3>
- Zapukhliak, I. (2020). Strukturni osoblyvosti adverbialnykh frazeolohizmiv z komponentom na poznachennia nezhyvoi pryrody v anhliiskii ta ukrainskii movakh. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp.28. tom 2. S. 17–24.
- Kolesnyk, L. (2012). Sposoby vidtvorennia anhliiskykh adverbialnykh diiesliv ukrainskoiu movoiu. *Naukovi zapysky Natsion.un-tu «Lvivska politekhnika»*. Seriya: *Filolohichni nauky*. S. 200–205.
- Chyzhykova, L. (2010). Pereklad adverbialnykh diiesliv anhliiskoiu movoiu. *Naukovi zapysky Natsion.pedah.un-tu im. M. P. Drahomanova*. Seriya: *Mova ta Lit-ra*. № 12. S. 143–148.
- Shatokhina, I. A. (2020). Oznaky klasyfikatsii diiesliv rukhu. Kryvyi Rih. URL: <https://elibrary.kdpu.ua/bitstream>
- Harley, H. (1997). Denominal Verbs and Aktionsart. URL: <http://www.silvermnt.com>.
- Snell Hornby, M. (1983). Verb Descriptivity in English and German: A Contrastive Study in Semantic Fields. Cart Winter. 83 p.
- King S. (2002). *Insomnia*/ King S. Hodder. 904 p.
- Kinh S. (2008). *Bezsonnia*/ Kinh S. Kh. Folio. 795 s.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2024 року